

MULTIMEDIA ASOSIDA KREATIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHNING PSIXOLOGIK ASOSLARI

Xayriddinov Shavkat Batirovich

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM katta o'qituvchisi

Isakova Dilso'z Sho'hratovna

Osiyo texnologiyalar universiteti magistratura talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada multimedia resurslari orqali o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirishning psixologik asoslari o'rganilgan. Tadqiqot natijalari interaktiv va vizual elementlar o'quvchilarda divergent tafakkur, kognitiv moslashuvchanlik va motivatsiyani oshirishda samarali ekanligini ko'rsatdi. Amaliy tavsiyalar sifatida multimedia asosida individual va jamoaviy ijodiy faoliyatni tashkil etish, feedback va vizual g'oya kartalarini qo'llash tavsiya etiladi.

Kalit so'zlar: kreativ fikrlash, multimedia, psixologik asoslar, interaktiv ta'lim, divergent tafakkur.

Аннотация. В статье исследованы психологические основы развития креативного мышления учащихся с использованием мультимедийных ресурсов. Результаты исследования показали, что интерактивные и визуальные элементы эффективно способствуют развитию дивергентного мышления, когнитивной гибкости и мотивации учащихся. В качестве практических рекомендаций предложено организовывать индивидуальную и коллективную творческую деятельность, использовать обратную связь и визуальные карты идей.

Ключевые слова: креативное мышление, мультимедиа, психологические основы, интерактивное обучение, дивергентное мышление.

Annotation. This article examines the psychological foundations of developing students' creative thinking through multimedia resources. Research

findings indicate that interactive and visual elements effectively enhance divergent thinking, cognitive flexibility, and motivation. Practical recommendations include organizing individual and group creative activities, using feedback, and applying visual idea maps.

Keywords: *creative thinking, multimedia, psychological foundations, interactive learning, divergent thinking.*

Kirish.

XXI asr ta'limining rivojlanishida multimedia resurslarining o'rni tobora ortib bormoqda. Multimedia – matn, audio, video, animatsiya, grafik va interaktiv elementlarni birlashtirgan kommunikatsion vositalar tizimi bo'lib, o'quvchilarning kreativ fikrlash qobiliyatini shakllantirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Kreativ fikrlash – bu muammolarga noodatiy yechimlar topish, yangi g'oyalar generatsiya qilish va o'z fikrini turli formatlarda ifodalash qobiliyatidir. Psixologik jihatdan, kreativlik kognitiv moslashuvchanlik, divergent tafakkur, tashabbuskorlik va ijodiy qiziqish bilan bog'liq. Multimedia o'quv jarayoniga integratsiyalashganda o'quvchilarda vizual, eshitish va kinestetik kanallar orqali fikrlashni rivojlantirish imkonini beradi, shuningdek, interaktiv topshiriqlar orqali ularning mustaqil va jamoaviy kreativ faoliyatini rag'batlantiradi. Shu nuqtai nazardan, mazkur tadqiqotning maqsadi multimedia asosida kreativ fikrlashni rivojlantirishning psixologik asoslarini aniqlash, ularni amaliy ta'lim jarayoniga integratsiyalash mexanizmlarini tahlil qilish va pedagogik tavsiyalar ishlab chiqishdir.

Metodlar.

Tadqiqot metodologiyasi sifat va miqdoriy yondashuvlarni uyg'unlashtirishga asoslandi. Empirik ma'lumotlar Toshkent shahridagi 6 ta umumta'lim maktabi va 3 ta oliy ta'lim muassasalaridagi 220 nafar o'quvchi va 35 nafar pedagog ishtirokida to'plandi. Miqdoriy metodlar sifatida kreativ tafakkur testlari, divergent yechim topshiriqlari, motivatsiya va o'z-o'zini boshqarish skorlari ishlatildi. Sifat metodlari doirasida yarim-strukturalashtirilgan intervyular, pedagog va psixologlarning kuzatuv jurnallari va multimedia resurslari yordamida o'quv

jarayonini tahlil qilish qo'llanildi. Tadqiqotda kreativlikni o'lchash mezonlari sifatida Guilfordning divergent tafakkur komponentlari (ravonlik, moslashuvchanlik, original g'oya va elaboratsiya), Bloomning raqamli taksonomiyasi, shuningdek, Csikszentmihalyi "flow" va Torrance testlaridan foydalanildi. Tadqiqot davomida multimedia platformalarida (Canva, Miro, Genially, Padlet, Kahoot, Scratch, Loom, Google Workspace) amalga oshirilgan interaktiv topshiriqlar va jamoaviy kreativ loyihalar natijalari tahlil qilindi.

Natijalar.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, multimedia asosida o'qitilgan o'quvchilarda kreativ fikrlash ko'rsatkichlari an'anaviy darslarda o'qigan guruhlariga nisbatan sezilarli darajada yuqori bo'lgan. Masalan, divergent yechimlar soni 2,1 barobar, original g'oya generatsiyasi 1,8 barobar, elaboratsiya indeksi esa 2 barobar oshgan. Pedagoglar va psixologlar kuzatuvlariga ko'ra, interaktiv multimedia topshiriqlari o'quvchilarda qiziqishni oshiradi, kognitiv yuklamani teng taqsimlaydi va stressni kamaytiradi. Shuningdek, o'quvchilar jamoaviy kreativ loyihalarda faol ishtirok etganda o'z-o'zini boshqarish va ijtimoiy integratsiya qobiliyatlari yaxshilanadi. Empirik ma'lumotlar shuni ko'rsatdiki, multimedia resurslarining muvaffaqiyatli integratsiyasi psixologik jihatdan motivatsiya, tashabbuskorlik va ijodiy qobiliyatlarni rag'batlantiradi. Pedagoglar tomonidan qo'llanilgan feedback, brainstorming va vizual g'oya kartalari (mind map) o'quvchilarning divergent tafakkurini kuchaytiradi. Tadqiqot davomida olingan ma'lumotlar shuni ko'rsatdiki, multimedia asosida kreativ fikrlashni rivojlantirish mexanizmlari bir nechta psixologik komponentlarga bog'liq: kognitiv moslashuvchanlik, e'tibor va konsentratsiya, motivatsiya, tashabbuskorlik, xavotirni boshqarish va ijtimoiy o'zaro ta'sir.

Muhokama.

Olingan natijalar nazariy jihatdan Csikszentmihalyi "flow" nazariyasi va Torrance kreativlik testlari bilan mos keladi. Multimedia resurslari o'quvchilarda "flow" holatini shakllantiradi, bu esa ularning konsentratsiyasi va original g'oyalarni

generatsiya qilish qobiliyatini oshiradi. Interaktiv elementlar bilan boyitilgan multimedia darslari o'quvchilarning ijtimoiy va individual ijodiy faoliyatini uyg'unlashtiradi. Shu bilan birga, pedagoglar o'quvchilarning psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda topshiriq dizaynini individualizatsiya qilishi lozim. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, multimedia interaktivligi va vizualizatsiyasi kreativ fikrlashni rivojlantirishning asosiy mexanizmlari sifatida xizmat qiladi. Bunday yondashuv o'quvchilarning tashabbuskorligi, muammoga turli burchakdan yondashish qobiliyati va ijtimoiy integratsiyasini oshiradi. Shu bilan birga, multimedia resurslaridan noto'g'ri yoki passiv tarzda foydalanish o'quvchilarning kreativ salohiyatini pasaytirishi mumkin, shuning uchun pedagogik qo'llab-quvvatlash va interaktiv metodlarning uyg'unligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, multimedia asosida o'qitish o'quvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Psixologik jihatdan bu yondashuv kognitiv moslashuvchanlikni, divergent tafakkur va tashabbuskorlikni kuchaytiradi, motivatsiya va ijtimoiy integratsiyani oshiradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, multimedia resurslarining interaktivligi, vizualizatsiyasi va jamoaviy loyihalar bilan uyg'unligi o'quvchilarning ijodiy va psixologik rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Amaliy tavsiyalar sifatida pedagoglar multimedia asosidagi interaktiv topshiriqlarni joriy etish, feedback va vizual g'oya kartalarini qo'llash, individualizatsiyalashgan yondashuvlarni ishlab chiqish va o'quvchilarning kreativ mahsulotlarini baholashda psixologik mezonlarni hisobga olish lozim. Kelgusida tadqiqotlar turli yoshdagi va ijtimoiy-iqtisodiy sharoitdagi o'quvchilarda multimedia yondashuvining samaradorligini solishtirishga qaratilishi tavsiya etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Qodirov, A. Ta'limda vizualizatsiya va kreativ tafakkur, Toshkent, 2021.
2. Yusupov, M. Multimedia asosida o'quv faoliyatini tashkil etish, Toshkent, 2021.

3. Shoyim o'g'li, A. X., & Fozilovna, M. N. (2026). O 'ZBEKISTONDA INKLYUZIV TA'LIMNI JORIY ETISH MUAMMOLARI VA ISTIQBOLLARI. *Modern education and development*, 41(3), 348-355.
4. Tellayevich, K. R., & Fozilovna, M. N. (2025). ZAMONAVIY TA'LIM TIZIMIDA INKLYUZIV YONDASHUVLARNING AHAMIYATI. *Modern education and development*, 39(4), 302-308.
5. Batirovich, X. S. (2025). QUYOSH ISSIQLIK QURILMALARIDA MAHALLIY FAZA O 'ZGARUVCHAN MATERIALLARNING TEPLOFIZIK PARAMETRLARINI TADQIQ ETISH. *Modern education and development*, 39(4), 246-251.
6. Batirovich, X. S. (2025). QUYOSH KOLLEKTORLARIDA ISSIQLIK AKKUMULYATORLARI UCHUN ARZON MAHALLIY MATERIALLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH. *Modern education and development*, 39(4), 352-357.
7. Shoyim o'g'li, A. X., & Sho'hratovna, I. D. Z. (2026). RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA KREATIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI. *Modern education and development*, 41(3), 199-205.
8. Tellayevich, K. R. (2025). O'ZBEKISTONDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING RIVOJLANISHINI EKONOMETRIK TAHLIL QILISH. *Modern education and development*, 39(4), 290-295.
9. Tellayevich, K. R. (2025). JAHONDA AXBOROT XAVFSIZLIGIGA NISBATAN BO'LAYOTGAN EHTIYOJNING STATISTIK TAHLILI. *Modern education and development*, 39(4), 309-314.
10. Tellayevich, K. R. (2025). TARMOQ XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA O 'Z DST ISO/IEC 27033 STANDARTINING O 'RNI. *Global Science Review*, 4(6), 482-486.
11. Очилов, Ф. Э., & Ибодуллаева, С. (2023). Развитие изобретательности и творчества у детей средствами изобразительного искусства. *Journal of new century innovations*, 30(4), 56-58.

12. Очилов, Ф. Э., & Туракулов, Ж. Р. (2023). Назначение изобразительное искусство в школе. PEDAGOGS xalqaro ilmiy jurnali, 34(1), 8-11.
13. Очилов, Ф. Э. (2022). Изучение объектов наследия как фактор развития профессиональных качеств будущих педагогов-художников. In Современные социальные процессы в контексте глобализации (pp. 38-46).
14. Очилов, Ф. Э., & Эгамбердиев, М. Ф. (2019). Внеаудиторная работа как форма творческого развития студентов. Материалы международного научного форума «Образование».
15. Очилов, Ф. Э., & Эгамбердиев, М. Ф. (2017). ИСКУССТВО СОЗДАНИЯ И ВОЗДЕЛЫВАНИЯ САДОВ В СРЕДНЕВЕКОВЬЕ В МАВЕРАННАХРЕ. ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ, 289.